NEPOSLUŠNOST RODITELJIMA

UZROCI, OBLICI I MANIFESTACIJE

Muhammed ibn Ibrahim el - Hamud

Sarajevo, 2001. - 1422. H.G.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

PREDGOVOR

Hvala Allahu, Koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna. Hvala Allahu, Koji je one koji vjeruju iz tmina na svjetlo izveo i na pravi put ih uputio: ***"I doista, ovo je pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova." (El - En'am, 153)*** Uzvišeni Allah također veli: ***"Reci: 'Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju?'" (Ez - Zumer, 9).*** Uzvišeni također veli: ***"Zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova i u svjetlo koje objavljujemo." (Et - Tegabun, 8)***

Neka je Allahov blagoslov na Učitelja koji upućuje najboljoj uputi: ***"Reci: 'Meni je, doista, jasno ko je Gospodar moj'" (El - En'am, 57)***, našeg vjerovjesnika Muhammeda, sallallahu alejhi ve selleme.

Najuzvišenija znanost je spoznaja Allaha, a ona nas vodi spoznaji načina ispovijedanja vjere Njemu. Što se više širi vjerska znanost, smutnje je sve manje, a neznanje sve slabije. U hadisu se spominje: "Vrijednost alima (znalca) u odnosu na abida - pobožnjaka jeste kao vrijednost punog mjeseca u odnosu na ostale zvijezde." Jer, najvredniji je, najuzvišeniji i najdostojniji da bude primljen onaj ibadet koji je usklađen i podudaran s časnm šerijatom. A cilj i svrha egzistencije činjenje je ibadeta Allahu: ***"Džine i ljude stvorio sam samo zato da Mi se klanjaju." (Ez - Zarijat, 56)***

Visoki saudijski komitet raduje i čini mu čast da, po preporuci njegove visosti predsjednika Visokog saudijskog komiteta, princa Selmana b. Abdulaziza, guvernera provinicije Rijad, ponudi ovu biblioteku sastavljenu od najvrednijih kniga potrebnih muslimanu posebno u ovom vremenu. Akcenat smo stavili na moralne vrijednosti, učvršćenje vjerovanja, temelje islama, kompaktnost društva i njegovu etiku, te uspostavljanje spona s prvom generacijom, najodabranijom i najčestitijom zajednicom ashaba, koji su najbolje razumijevali i primjenjivali islam, nastojeći valorizirati naš iman, naša djela i razmišljanje u svjetlu njihovog odnosa,

povezujući dunjaluk sa ahiretom, život s onim što slijedi poslije smrti. A to je istina koju nije moguće zanemariti, pogotovo uzimajući u obzir činjenicu da smo izgubili hiljade naše braće u bosanskoj tragediji. Kuda bi nas to onda vodilo?

U okrilju časnog tefsira, plemenitog hadisa i čiste islamske misli, živimo s ovom odabranom skupinom knjiga iz serije "Biblioteka bosanske porodice", koju nudimo odraslom i malom, mušku i žensku. Svako od njih može uzeti iz njih ono što želi, u skladu s obimom znanja koje mu je Allah dao, oboružavajući se spoznajom i nalazeći pravi put pomoću Allahova svjetla.

"Ostavio sam vas na čistoj stazi po kojoj je isto ići noću kao i danju, s nje skreće samo onaj ko je propao"- veli Poslanik, a.s. "Ostavio sam vam dvije stvari: ako ih se budete pridržavali, nećete zalutati nikada: Allahovu knjigu i moj sunnet" - veli Poslanik, a.s., također.

Molim Allaha da ovo znanje bude od koristi, da ga učini blagoslovljenim i trajnim dobrim djelom i da nagradi svakog ko je učestvovao u izlasku na vidjelo ove biblioteke, prevođenju djela, pripremanju za štampanje, distribuciji, kao i onog ko se njome okoristi, najboljom nagradom. On čuje dove i odaziva se.

Direktor Regionalnog ureda
Visokog saudijskog komiteta za Evropu

Naser b. Abdurrahman es-Saeed

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

DEFINICIJA I OSUDA NEPOSLUŠNOSTI

Neposlušnost roditeljima ubraja se u velike grijehe u islamu. U jezičkom značenju neposlušnost je suprotna poslušnosti i zahvalnosti. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, posebno je zabranio neposlušnost majci. Korijen riječi neposlušnost u arapskom jeziku potječe od riječi “odvezati” i “otkinuti”. Ovaj je grijeh po svojoj veličini odmah iza nevjerovanja (širka) i njegov počinilac zaslužuje kaznu i za svog života i nakon smrti. Na ahiretu loša djela (grijesi) ako prevagnu dobra, vode čovjeka u vatru (Džehennem). Neposlušnost roditeljima poricanje je svega dobrog koje su roditelji za dijete učinili. To je, dakle, nepriznavanje nečega lijepog i dobronamjernog. Neposlušnost je, prema tome, dokaz gluposti i neznanja. To je nisko stanje morala u kojemu se očituje omalovažavanje roditeljske brige i odgoja.

Roditeljsko pravo je ogromno i ima značajno mjesto u društvu. Biti poslušan roditeljima jedno je od najljepših djela koja približavaju čovjeka Stvoritelju i Njemu su najdraža. Poslušnost je pojam koji je blizak Tevhidullahu (vjerovanju u jednoću Boga - monoteizam) i jedan od uzroka čovjekova ulaska u Džennet. Pažnja prema roditeljima urođena je čovjeku. To je njegova prirodna osobina i o njoj govore sve objavljene vjere (nebeski šerijati). Poslušnost roditeljima jeste odlika svih poslanika i svih koji su ispravni. Ona je razlog dugog života, uspjeha u zaradi, utjeha u nevolji, ispunjenju želja u dovama, rahatluku i smirenosti u životu. Sve je to plod poslušnosti djece svojim roditeljima i dokaz ispravnosti, istinitosti imana, velikodušnosti, odanosti i poštenja.

Zato je Allah, dž. š., više puta spomenuo roditelje u Kur’anu i naredio djeci poslušnost i odanost njima, te zabranio neposlušnost i uskraćivanje roditeljskih prava. Uzvišeni Allah, dž.š., naredio je dobročinstvo prema roditeljima odmah nakon naredbe o obožavanju Njega. Npr: ***“I Allaha obožavajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite!” (En - Nisa’, 36)***

I kaže također: ***Reci: ‘Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: Da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite.’” (El - En’am, 151)***

I kaže: ***"Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni 'uf!' - i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima punim poštovanja.***

Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: 'Gospodaru moj, smiluj im se, kao što su oni mene, kad sam bio dijete, njegovali!'" (El-Isra', 23, 24)

Poslanik, s.a.v.s., ovo je pitanje detaljno objasnio i naredio da roditeljima budemo poslušni. Zabranio je neposlušnost u nizu hadisa. Od toga Ibn-Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi: "Pitao sam Resulullaha, s.a.v.s., koja su djela Allahu, dž.š., najdraža? Rekao je: 'Klanjati namaz na vrijeme.' 'A potom?' Odgovorio je: 'Poslušnost roditeljima.' 'A potom?' Reče: 'Džihad u ime Allaha.'" (Prenose El - Buhari: 527 i Muslim: 85)

Abdullah ibn Amr ibn el - As, r.a., prenio je da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Veliki grijesi su: nevjerovanje (mnogoboštvo, širk), neposlušnost roditeljima, ubistvo i lažno zaklinjanje." (El - Buhari: 6675)

OBLICI NEPOSLUŠNOSTI

Neposlušnost prema roditeljima manifestira se na više načina:

1. Kad ih rastužimo ili rasplačemo djelom ili riječima, ili kad smo uzrok tome.

2. Kad ih grdimo ili podviknemo na njih, te odgovaramo povišenim tonom.

3. Kad im odgovorimo negodovanjem ("uf") i mrzovoljno izvršavamo njihove naredbe, a to Allah, dž.š., zabranjuje. Koliko ljudi, kad roditelji od njih zahtijevaju, odgovara s "uf", iako će poslušati roditelje. I sama je ta riječ grijeh ako se kaže roditeljima.

4. Kada se mrštimo, namrgodimo i sastavimo obrve pred roditeljima.

Neki u društvu znaju biti nasmijani i uljudnog ponašanja, a kada dođu kući i sjednu sa svojim roditeljima, odjednom se promijene i katkad postanu nepodnošljivi, teški i bezobrazni. To je u skladu s onim što reče jedan pjesnik:

Među svijetom ima soja
koji hoće hater pazit'
svakom stranom neznanom,
a kad dođe među svoje,
naći ćeš ga da je srdit
k'o sa ljutim dušmanom"

5. Kad gledamo u roditelje na takav način da se očituje omalovažavanje i prezir i kad ih optužujemo da su glupi i da ništa ne znaju.

6. Naređivati roditeljima, npr. naređivati majci da počisti kuću ili stan, opere rublje, pripremi jelo. To nikako ne dolazi u obzir, pogotovo ako je majka stara i nemoćna. Međutim, ako to majka čini dobrovoljno i po svojoj želji, onda joj trebamo na tome zahvaliti.

7. Kritikovati hranu koju je pripremila majka. To su dva slučaja:

I - Ako potcjenjuješ hranu, što se ne smije. Resulullah, s.a.v.s., nikada nije potcjenjivao hranu; u slučaju da mu se nije svidjela, ostavio bi je.

II - Biti nepristojan prema majci i kuditi je zbog napravljene hrane.

8. Ne pomagati u kućnim poslovima. Ne pomagati oko pripremanja hrane, pranja suđa, čišćenja, itd. Neka muška djeca smatraju (a to je pogrešno) da to nije muški posao. A neke djevojke gledaju kako im se majka muči obavljajući kućne poslove, dok one troše svoje vrijeme u beskorisnoj priči sa svojim prijateljicama.

9. Odbojnost i netrepeljivost prema roditeljima kad govore; ne slušati ih ili prekidati u govoru. Optuživati roditelje za laž i prepirati se s njima ili svađati, ili insistirati na nečemu. Takvo ponašanje znači preziranje roditelja i davanje im do znanja da su bezvrijedni za nas.

10. Ne tražiti dozvolu od njih i ne savjetovati se s njima o važnim stvarima, ili uopće ne držati do njihovog mišljenja.

Neki se ljudi ne savjetuju sa svojim roditeljima niti traže njihovu dozvolu za sklapanje braka, a kamoli za izlazak iz kuće ili stana kada se sastaju s prijateljima.

11. Ne tražiti dozvolu za ulazak tamo gdje se nalaze roditelji.

Jasno je da je to nepristojno ponašanje prema njima, jer u tom času oni mogu biti u takvoj situaciji u kakvoj ne žele da ih neko vidi.

12. Stvarati probleme (svađu i sl.) pred roditeljima, bez obzira da li se radi o odnosu s braćom, sestrama, ženom ili djecom.

Neki ljudi uživaju u tome da nekoga kritikuju i napadaju baš pred roditeljima, a to dovodi do nelagodne atmosfere i uznemirava roditelje.

13. Grditi i kuditi roditelje pred drugima, ogovarati ih i spominjati njihove mahane.

Neki ljudi, ako ne uspiju u učenju ili nekom drugom poslu, svu krivnju svaljuju na roditelje. Time se žele opravdati pred sobom i drugima, te naglašavaju kako su ih roditelji zanemarivali ili ih nisu dobro odgojili. To im je, navodno, pokvarilo život i zato nemaju budućnosti.

14. Psovati i proklinjati roditelje - Bože sačuvaj! Neposredno ili biti uzrokom tome. Npr. sin opsuje ili prokune nečijeg oca ili majku, pa taj uzvrati na isti način.

Prenosi nam Abdullah ibn Amr, r.a., da je Resulullah, s.a.v.s., rekao: “Veliki je grijeh psovati i grditi svoje roditelje.” Na to su ga upitali, da li to neko može učiniti? Odgovorio je: “Da, ako on nečijeg oca ili majku psuje i grdi, pa mu se to na isti način vrati.” (El - Buhari, 5937 i Muslim 90)

15. Manifestacija neposlušnosti je i to, kad se u kuću donose stvari koje su zabranjene,

npr. neki aparati za zabavu, kasete s porno filmovima, droga, alkohol i slično. To može negativno da utiče na tu osobu, na braću, sestre i ostale ukućane, pa može unesrećiti roditelje i cijelu porodicu.

16. Bavljenje zabranjenim radnjama pred roditeljima.

Npr. pušenje pred roditeljima, slušanje i gledanje (muzike i filmova) u njihovom prisustvu. Ili prespavati namaz, odbijati ustati kada te roditelji bude, zatim dovođenje u kuću lošeg društva. Sve je to nepoštivanje roditelja i nepristojnost prema njima

17. Kaljanje ugleda roditelja

Bavljenje ružnim i niskim djelatnostima i radnjama kojima se kalja čast i krnji ugled čovjeka, a što može dovesti do sramote i do zatvora. Bez sumnje, sve je to neposlušnost prema roditeljima, koja im donosi brigu, sramotu, tugu i bol.

18. Dovođenje u nezgodnu situaciju, npr. posuditi novac pa ne vratiti; nedolično ponašanje u školi, pa roditelji bivaju pozvani uškolu.

19. Bivati dokasno izvan kuće, pa su roditelji zbog toga uznemireni i u brizi, ili im je možda potrebna kakva ponoć.

20. Opteretiti roditelje kojekakvim zahtjevima.

21. Stavljanje želja supruge ili bilo kog drugoga ispred poslušnosti roditeljima.

Neki ljudi želje žene smatraju prečim od poslušnosti roditeljima. Ako, npr. žena od muža zahtijeva da istjera roditelje, i to on učini makar mu roditelji nemali kuda otići.

22. Ostaviti roditelje (napustiti ih) kad ostare, tj. kada im je briga i njega najpotrebnija. Neki ljudi kad odrastu i počnu zarađivati, napuštaju svoje roditelje i svu zaradu zadržavaju za sebe.

23. Odbaciti roditelje i sramiti se kad se spomenu, to je najružnija vrsta neposlušnosti. Neki ljudi, kad se domognu visokog položaja u društvu ili državi, ograđuju se i ne žele više imati bilo kakve veze s roditeljima. Srame se kad im dođu u kuću noseći svoju tradicionalnu odjeću. Neki čak izjavljuju za roditelje da su posluga, a drugi ih ne žele niti spominjati. Takvo ponašanje govori o krajnjem obliku neposlušnosti, a to je odricanje od roditelja. To ujedno pokazuje nizak karakter ličnosti, podlost i iskvarenost. Za razliku od takvih ljudi, plemenit i pošten čovjek diči se onima koji su ga postavili na noge, ponosi se svojim porijeklom i ne zaboravlja ono lijepo i dobro što su roditelji za njega učinili. Pjesnik o tome kaže:

"Velikodušni, kad postanu imućni,
ne stide se reći ko je s njima bio
kad su teško živjeli."

24. Neposlušnost i nepoštivanje izražavaju se i ako neko tuče roditelje, a to čine oni kamenog srca, bezosjećajni i nemilosrdni, koji nemaju ni trunke ljudskosti i plemenitosti.

25. Dati roditelje u staračke domove.

To je krajnje ružno i odvratno i od toga se čovjeku diže kosa na glavi. Onaj koji to učini nema u sebi ništa dobroga.

26. Napustiti roditelje i zaboraviti na njih, na njihovo dobročinstvo i savjete. To je besmisleno, jer dobročinstvo je prema roditeljima obavezno, pa čak i ako su kafiri (nevjernici).

27. Jedan od najtežih oblika neposlušnosti roditeljima je kada djeca požele da jedan ili oba roditelja nestanu, kako bi naslijedili ono što posjeduju ili da ih se oslobode ako su siromašni ili bolesni. Ima slučajeva kada se djeca žele osloboditi roditeljskog nadzora kako bi nastavili živjeti u svojoj zabludi (propasti) i neznanju.

28. Najružniji je oblik ponašanja prema roditeljima kada djeca ubiju jednoga ili oba roditelja da bi ih se otarasila.

To se može dogoditi u teškom duševnom ili socijalnom stanju (neimaština, bijeda i sl.) usljed zablude, ljutnje, u pijanom stanju, ali i zbog gramzivosti za nasljedstvom itd. To je u svakom slučaju neoprostivo i gnusno djelo, a počinitelju ne može oprostiti niko ako mu Allah ne oprosti.

29. Škrtost i škrtarenje prema roditeljima.

Isticanje nečega što je dobro učinjeno, ili nabrajanje onih koje uzdržava. To je također ružno, i postupak koji je stran razumnim, pametnim i ispravnim ljudima. Takav način udaljuje čovjeka od svega što je dobro i približava ga kazni koja slijedi. To je poznata stvar i o tome ima bezbroj primjera, koji pokazuju šta se desilo onima koji su loše postupali s roditeljima.

UZROCI NEPOSLUŠNOSTI

Neposlušnost roditeljima i njihovo nepoštivanje ima niz razloga. Od tih treba navesti slijedeće:

1. Neznanje o dobročinstvu koje daje plodove prije ili kasnije.
2. Neznanje o posljedicama neposlušnosti koje dolaze ubrzo ili se javljaju kasnije.
3. Loš odgoj. Ako roditelji ne odgajaju svoju djecu u duhu imana (bogobojaznosti), čestitosti, međusobne naklonosti (obiteljske veze), to može dovesti na kraju do neposlušnosti djece roditeljima.
4. Kontradiktornost. Ako roditelji uče djecu dobrome, a ona čine baš suprotno tome.
5. Loše društvo koje imaju djeca; može ih iskvariti.
6. Ako djeca vide da su njihovi roditelji neposlušni prema svojim roditeljima, neposlušnost njihove djece je u tom slučaju njima kazna.

7. Pomanjkanje bogobojaznosti prilikom razvoda.

Ako se roditelji razvedu a nisu bogobojazni, ta rastava neće biti na poštenim osnovama. Svako od roditelja nastojat će obmanuti svoju djecu da bi napakostio drugome. Majka djeci spominje očeve mahane, sve ono što je kod njega loše, i zahtijeva od njih da oca zanemare ili da budu drska prema njemu. Također ih i otac okreće protiv majke.

Posljedice su toga da djeca na kraju ne slušaju ni oca ni majku. Dakle, razlog dječije neposlušnosti jesu sami roditelji.

O tome je pjesnik Ebu-Zue'jb el - Hadali rekao:

"Ne srdi se zbog nečijih postupaka ako si ti prvi to učinio!"

8. Praviti razliku među djecom. To kod djece stvara mržnju i nesnošljivost, pa na kraju dovodi i do udaljavanja djece od roditelja.

9. Stavljanje vlastite komocije i mira ispred svega. Neki ljudi koji imaju stare, iznemogle ili bolesne roditelje, daju ih u staračke domove, ostavljaju ih i slično. Oni ne znaju da je njihov mir i spokoj baš u čestitosti prema svojim roditeljima.

10. Nervoza (neurotska ponašanja)

Neki ljudi teško podnose kada neko drugi u kući učini pogrešku (npr. slučajno razbije čašu, potrga dio namještaja). Takav čovjek začas mijenja raspoloženje, razbjesni se i sve u kući okrene naopako. Jasno je da to nervira roditelje i oneraspoloži ih.

Neka djeca ne žele ispuniti roditeljske zahtijeve, pogotovo ako su roditelji (ili jedan od njih) grubi, surovi, neuljudni, neobazrivi. Sin, npr. ne podnosi u tom slučaju zahtjev roditelja i odbacuje ga.

11. Nepažnja roditelja prema djeci

Neki roditelji ne daju podršku djeci i kad ona čine dobro. U tom slučaju djeca se ponekad osjećaju obeshrabrena, jer nemaju podršku svojih roditelja u obliku dova Allahu, dž.š., za ono što su dobro činila. Možda im i dosadi da pomažu roditeljima, te im uskrate svaku pomoć.

12. Ako je supruga bezobzirna. Ako neko ima ženu koja stalno odvraća muža od njegovih roditelja, obmanjuje ga da bi postao neposlušan, pa čak traži da istjera roditelje iz kuće, kako bi ona ostala sama s mužem u kući.

13.Bezosjećajnost. Ako ne osjeća kako bolno utiče na roditelje neposlušnost djece. Neki još nisu okusili kako je biti otac, odnosno majka, pa stoga ne vode računa o svojoj dužnosti prema roditeljima, npr. kad dolaze kasno kući, kad se udaljuju od njih ili kad im učine nešto ružno.

NAČIN SUZBIJANJA NEPOSLUŠNOSTI

Govorili smo o pravima roditelja, te da su velika i veoma važna. Moramo nastojati roditeljima što više činiti dobro i kloniti se neposlušnosti. Upoznali smo se s nekim uzrocima i manifestacijama neposlušnosti. Kada je to tako, svaki pametan čovjek mora uložiti velike napore kako bi izbjegao loše situacije i svojim roditeljima osigurao sve što je za njih dobro. Allah, dž.š., ovakve će nagraditi, a neposlušne kazniti, neke odmah, a neke poslije.

Šta je to poslušnost roditeljima? O čemu sve moramo voditi računa da bismo bili poslušni?

KAKO SE TREBA PONAŠATI PREMA RODITELJIMA?

Postoji određeni način kojeg se moramo pridržavati kako bismo uspjeli roditeljima vratiti barem mali dio onoga što su nam pružili. Tako će i Allah, dž.š., biti zadovoljan, a i mi ćemo biti zadovoljni i sretni. Time će naš život postati ljepši i puniji, a Allah, dž.š., blagoslovit će naša djela.

KAKO TREBA POSTUPATI?

1. Moramo biti poslušni roditeljima i ne smijemo im proturječiti, osim ako nas oni odvraćaju od poštivanja Allaha, dž.š.

Dakle, roditelje moramo u poslušnosti staviti na prvo mjesto, npr. ispred supruge, a to ne znači da nju zanemarimo, nego svakome moramo omogućiti njegovo pravo.

2. Valja biti dobar prema njima u riječima i na djelu, te u svim oblicima dobročinstva.

3. Trebamo biti prema njima popustljivi, ponizni, pokorni i blagi.

4. Ne smijemo roditelje grditi i na njih podviknuti ili povisiti glas u razgovoru s njima. Moramo biti uljudni i popustljivi.

5. Trebamo slušati roditelje i okrenuti lice prema njima dok govore, ne smijemo ih prekidati u govoru niti im se suprotstavljati, a nikako im ne smijemo govoriti da lažu.

6. Moramo dijeliti radost s njima. Ne smijemo pokazati mrzovolju i zlovolju te se trebamo radovati njihovim naredbama i nikad im ne reći ni “uf”.

7. Trebamo ih primati dobro raspoloženi, iskazati im iskrenu dobrodošlicu i nikako se ne mrgoditi.

8. Trebamo se umiljavati i pokazati svoju ljubav.

9. Trebamo ih prvi pozdravljati čim ih ugledamo, poljubiti im ruke i lice.

10. Prepustiti im mjesto da sjednu (u društvu), i to najbolje mjesto.

11. Ići ispred njih noću po tami i nepreglednom putu, a iza njih danju.

12. Pred njima moramo sjediti pristojno i s punim poštovanjem. Nikako im ne smijemo dati do znanja da ih ne poštujemo, ne smijemo se pred njima protezati. Izležavanje, svlačenje i druge geste kojima se izražava nepristojnost ne dolaze u obzir.

13. Ne smijemo im predbacivati šta smo sve za njih učinili i praviti se pred njima važni.

14. Moramo voditi računa o tome, da majkama damo prednost u dobročinstvu i osjećajnosti. To možemo uočiti u hadisu koji nam je prenio Ebu-Hurejre, r.a.: “Došao je jedan čovjek Poslaniku, s.a.v.s., i upitao ga ko ima prednost pri iskazivanju poštovanja. Odgovorio mu je: ‘Majka.’ ‘Zatim?’ ‘Majka.’ ‘A zatim?’ ‘Majka.’ ‘A zatim?’ ‘Otac.’” (El - Buhari, Feth 10/415 br. 5971, i Muslim 4/1974 br. 2548).

Ebu - Battal, Allah mu se smilovao, objasnio je taj hadis da majka ima tri puta veće pravo da joj činimo dobro nego otac. Zašto? Zato što je teško podnosila napore nošenja, rađanja, pa dojenja; to sve snosila je ona sama, a u ostalome dijelila je brigu s ocem, u odgoju i podizanju djeteta.

15. Pomagati roditeljima u poslovima. Ne smijemo dopustiti da roditelji sami rade, a mi da samo gledamo i ništa im ne pomažemo.

16. Nikako im ne smijemo smetati i ometati ih. Kada spavaju, ne valja povisivati glas, praviti buku, a to se ne smije činiti i kad ne spavaju. Vrlo obazrivo im moramo prenositi žalosne vijesti.

17. Ne smijemo pred njima izazivati svađu i prepirati se s braćom i sestrama. Moramo nastojati da se sa svim ukućanima dobro slažemo.

18. Ne smijemo za stolom početi jesti prije roditelja.

19. Odmah se moramo odazvati čim nas zovnu, bez obzira da li smo zauzeti poslom ili smo slobodni. Ima onih koji se pretvaraju da ne čuju roditelje kad ih oni zovu. O tome je rekao pjesnik:

“*Ne čuje ono što ne želi,*
a svakog i svašta čuje kad hoće.”

Dobra djeca: dobar sin i dobra kći, moraju se odmah odazvati čim ih roditelji zovnu.

20. Ono što se smatra dobročinstvom i dobrim ponašanjem jeste da čovjek mora naviknuti svoju ženu i djecu na poslušnost roditeljima i nastojati da pojača veze između njih.

21. Ako dođe do nesporazuma među roditeljima, valja nastojati da ih zbližimo.

22. Ako želimo ući kod njih, moramo pokucati na vrata i tražiti dozvolu za ulazak, jer se, možda, nalaze u takvoj situaciji u kakvoj ne žele da ih vidimo.

23. Treba ih podsjetiti na Allaha, dž.š., i upoznati ih s onim što ne znaju o vjeri.

24. Treba ih upućivati da čine dobro, ako nisu potpuno ispravni. To treba činiti jako obazrivo, pažljivo i strpljivo (ako to oni odmah ne prihvaćaju).

25. Treba tražiti od njih dozvolu i posavjetovati se s njima, a uvažavati njihovo mišljenje ako želimo s nekim ići, odnosno putovati nekuda, čak ako idemo u džihad. Ako daju svoj pristanak, onda je u redu, u protivnom moramo odustati, pogotovo ako je njihovo mišljenje logično, tj. bazira se na iskustvu i razumu.

26. Moramo ustrajati i paziti na dobar glas roditelja. Stoga se moramo družiti s dobrim i ispravnim ljudima, te se okaniti druženja s nevaljalcima. Udaljavati se od sumnjivih mjesta.

27. Ne smiju se roditelji kuditi ni ogovarati ukoliko urade nešto što nam ne odgovara niti kritikovati da nas nisu odgajali, ili ih podsjetiti na nešto, što ne žele čuti, o svom ponašanju.

28. Ne treba raditi ništa što će ih oneraspoložiti.

29. Treba razumjeti njihovu prirodu i postupati u skladu s tim.

30. Treba što češće činiti dove Allahu, dž.š., da im oprosti i podari im svako dobro i na ovom i na budućem svijetu.

31. Treba ih poštivati i nakon njihove smrti. To nam pokazuje veličinu prava roditelja.

Milost je Gospodara svjetova beskrajna, jer će nagraditi obilnom nagradom one koji prema roditeljima ispunjavaju svoje obaveze. Dobročinstvo roditeljima ne smije se prekinuti ni nakon njihove smrti. Ako neko ne ispunjava svoje dužnosti prema njima za njihovog života, kad umru, grize ga savjest i kaje se što je roditeljima uskratio njihovo pravo. Čak priželjkuju da se ovi vrate u život kako bi imali priliku da ispune sve ono što su propustili za njihova života. Zato musliman može nadoknaditi propušteno tako da u ime roditelja čini dobro poslije njihove smrti, i to:

a) djeca moraju biti i ostati ispravna;

b) moraju učiti dove za oprost njihovim roditeljima;

c) moraju jačati rodbinske veze;

d) moraju provesti u djelo ono što su bilo kome obećali njihovi roditelji;

e) dati sirotinji sadaku ispred njih.

To su neki od načina kako treba postupati u pogledu obaveza prema roditeljima.

DOBROČINSTVA KOJA SE MORAJU ČINITI RODITELJIMA

Dobročinstvo roditeljima blagodat je koju nam je Allah, dž.š., podario.

Od dobrih djela koja čovjek mora činiti roditeljima možemo navesti slijedeća:

1 - Oslanjati se na Allaha, dž.š., i pojačati vezu s Njim, činiti Mu ibadet i dovu, te se držati svega onoga što On od nas zahtijeva. On će nas blagosloviti i pomoći nam da budemo našim roditeljima poslušni i da im činimo dobro.

2 - Uočiti vrijednost dobročinstva i posljedice neposlušnosti.

3 - Moramo uočiti sve ono što za nas čine roditelji. Oni su uzrok našeg postojanja na svijetu, nakon Allaha, dž.š. Oni su se puno mučili i brinuli za nas, stoga, moramo zaslužiti njihovu ljubav, naklonost i privrženost. Oni su nas podizali i odgajali do naše zrelosti. Koliko god se djeca zalagala, oni nikako nisu u stanju vratiti svo dobro i ljubav roditeljima. Zato,to moramo uvijek imati na umu, i neka to bude podstrek za našu poslušnost i poštovanje prema njima.

4 - Čovjek se mora svjesno navikavati da svojim roditeljima čini dobro. Uvijek mora o tome voditi računa, sve dok mu to ne postane navika i vrlina.

5 - Svaki čovjek, mora nastojati da uskladi odnose između svoje supruge i svojih roditelja. Svakome od njih mora dati pravo koje mu pripada. Kad osnuje porodicu, čovjek mora i dalje brinuti o svojim roditeljima: biti u kontaktu s njima, posjećivati ih kako bi osjetili da ih on cijeni i da se mogu na njega osloniti. Od supruge mora zahtijevati da mu u tome pomogne, da za to ima razumijevanja, kako bi on u potpunosti mogao izvršavati svoju obavezu prema roditeljima, mora je uvjeriti da je on vezan za njih, kako god ona to prihvaćala ili ne. Također joj treba dati do znanja da će i ona biti jednog dana majka i neće joj biti svejedno kako će njena djeca postupati prema njoj. Neka se upita da li bi ona prihvatila vrijeđanje njenih roditelja od žena njene braće.

Moramo svi znati da ljubav, razumijevanje i popuštanje (za neke greške) ubrzo daju plodove. Sve je to vezano za ispunjavanje obaveza i poštovanje roditelja.

6 - Moramo biti bogobojazni. Ukoliko dođe do rastave braka i supružnici ne žele živjeti zajedno, svaki od njih mora tražiti od djece da dobro čine za oba svoja roditelja i ni jedno od njih ne smije huškati djecu protiv drugoga. U tom slučaju djeca postaju neposlušna, a roditelji žrtve. Ovakvih primjera ima bezbroj.

7 - Ispravnost očeva. Očevi su primjer djeci kako da budu ispravna, poslušna i da roditeljima uzvraćaju dobrim.

8 - Preporučiti i drugima da čine dobro roditeljima. Druge treba ohrabriti i podsticati da svojim roditeljima budu poslušni i da im čine dobro te ih podsjetiti na posljedice ako čine suprotno.

9 - I roditelji moraju činiti svojoj djeci samo dobro, kako bi djecu podsticali da i ona uzvraćaju istom mjerom te da čine dovu za njih.

10 - Djeca se moraju staviti u položaj roditelja, kako bi i sama uočila važnost i neophodnost dobročinstva i poslušnosti koju moraju pružati roditeljima. Da li bi djecu usrećilo saznanje da će ih sutra, kad ostare, osijede i iznemognu, njihova djeca zanemarivati i neljudski prema njima postupati (kao da ih ne poznaju)?

11 - Čitanje životopisa onih koji su ispravno postupali prema roditeljima zasigurno će potaknuti i podsjetiti djecu i da i ona postanu takva.

12 - Možemo zamisliti sreću onih roditelja čija su djeca dobro odgojena i s ljubavlju im uzvraćaju sve ono što su za njih učinili.

Također, možemo zamisliti žalost i tugu roditelja čija su djeca sebična i zanemaruju svoje roditelje. Čovjek koji to osjeti i shvati, ne može a da ne bude dobar i poslušan prema roditeljima.

Pjesnik kaže:

“Kad bi samo djeca osjetila kako je gorak zalogaj
što su ga roditelji okusili kad su se od njih rastali.
Majka ne zna kuda sa sobom,
a otac bolne suze briše!!”

Ovo je djelić onoga što moramo znati o dobročinstvu i poslušnosti roditeljima. To su etičke norme koje moramo poštovati i faktori koji utiču na dobro i ispravno ponašanje prema roditeljima. Tada ćemo biti na pravom putu i dobri Allahovi robovi. U tom slučaju kada se obraćamo Allahu, dž.š., On će se odazvati na naše molbe. A kada od Njega zatražimo oprost, On će nam ga dati. Svaka čast takvima, bit će bogato nagrađeni od Allaha, dž.š.

Neka nam poslanici i vjerovjesnici budu uzor u životu. Oni su nam ostavili poučne primjere o dobročinstvu roditeljima. Zato je Allah, dž.š., uzdignuo njihov položaj i postali su svojim djelima vječni.

Navest ćemo sada neke primjere i poučne zgode koje su ostavile neizbrisivi trag za sva vremena. To su priče o onima koji i danas sijaju dobrotom, uprkos tome što su već davno nestali. To su kazivanja o onima koji su imali sreću da svojim roditeljima uzvraćaju dobročinstvom. Nadajmo se da će ona u nama pobuditi više volje da činimo ono što smo dužni činiti i da će nas na to još više podstaknuti.

NEKE ZGODE O DOBROČINSTVU I POSLUŠNOSTI

1- U Časnom Kur'anu Allah, dž.š., podsjeća nas na zgodu o Nuhu, a.s., i njegovu dobročinstvu roditeljima. On je od Allaha stalno tražio oprost za svoje roditelje, kao što je navedeno u Časnom Kur'anu: ***"Gospodaru moj, oprosti meni, mojim roditeljima, i svakome koji kao vjernik uđe u dom moj, i vjernicima i vjernicama, a nevjernicima samo propast povećaj!" (Nuh, 28)***

2 - Poslanik Ibrahim, a.s., obraća se obazrivo i nježno svome ocu, s velikom željom da ga uputi u vjeru kako bi se uspio spasiti od krivoga puta, da se ne bi prevario i upropastio:

"Kada je rekao svome ocu: 'O oče moj, zašto se klanjaš onome koji niti čuje, niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?

O oče moj, meni dolazi znanje koje nije došlo tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na Pravi put uputiti;

O oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan;

O oče moj, bojim se da te od Milostivog ne stigne kazna, pa da budeš šejtanu drug...'" (Merjem, 42 - 45)

Dakle, obrati se ocu tim snažnim riječima i izrazima privrženosti koji dopiru do dubine srca i do svake krvne žilice u tijelu. Takve riječi uticale bi na kamena srca i bile bi uzrok njihovu spasenju od kazne i Džehennema.

3 - Vjerovjesnik Ismail, a.s., ostavlja nam najljepše primjere poslušnosti u historiji čovječanstva. Kada mu je otac rekao:

"O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš? - "O oče moj", reče, "onako kako ti se naređuje postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati." (Es - Saffat, 102)

Vidimo kako je Ismail, a.s., bio ispravan sin i kako je bez ikakvog dvoumljenja pristao da otac učini kako mu je naređeno. Kada je Ibrahim, a.s., shvatio da mora učiniti ono što mu je naređeno u snu, zatražio je od sina da uzme uže i nož. Kada su došli na brijeg do mjesta žrtvovanja, rekao je otac sinu šta mora učiniti. Kad ga je otac htio zaklati, rekao je Ismail: "Oče, stegni uže da se ne bih od straha pomaknuo, i svoju odjeću razgrni kako je ne bi poprskala krv. Dobro naoštri nož i hitro ga povuci preko mojeg vrata, kako bi mi bilo lakše. Prenesi moje selame majci." Ibrahim, a. s., reče: "Divan si ti sin." Okrenuo je nožem prema njemu i obojca briznuše u plač. Povukao je nož preko vrata ali ga nije uspio zasjeći. Oštrio je nož dva - tri puta kamenom, i ni tada nije mogao zasjeći. Ismail je rekao: "Oče,

okreni me s druge strane, jer kad mi gledaš lice, možda se raznježiš, pa ne možeš to učiniti. To bi bilo kao zid između tebe i Božije naredbe." Ibrahim, a.s., učinio je tako i povukao nožem preko sinovljeva zatiljka, ali se nož okrenu na drugu stranu i začu se glas: ***"O Ibrahime, ti si se Objavi u snu odazvao; a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine, to je, zaista, bilo pravo iskušenje!" (Es - Saffat, 104 - 106)***

4 - Allah, dž.š., pohvaljuje Isaa, sina Merjemina, a.s., dok je još bio u kolijevci, ističući da je on dobar i poslušan svojoj majci. Uspoređuje njegovu poslušnost majci kao čin ravan ibadetu Gospodaru svom, dž.š.: ***"I da majci svojoj dobar budem, a neće mi učiniti da budem drzak i nepristojan." (Merjem, 32)***

Ako dobro posmatramo životopise dobrih i bogobojaznih ljudi iz naše historije, naići ćemo na sjajne primjere, koji nam pojašnjavaju koliko su oni vodili računa o poslušnosti. O tome navedimo slijedeće primjere:

1. Evo zgode Ebu - Hurejrea, r.a. Halifa Mervan odredio je Ebu - Hurejreu da bude namjesnik u Zul - Hulejfi. On je stanovao u jednoj kući, a majka u drugoj. Svaki put kada je izlazio iz kuće ili dolazio kući, išao je selam nazvati svojoj majci: "Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu. (Mir s tobom i Božija milost i blagoslov!)" Ona mu odgovori: "I tebi sine na isti način." A potom on nastavlja: "Neka ti se Allah smiluje što si o meni vodila brigu kada sam bio mali."

A ona mu kaže: "I tebi nek se Allah smiluje što ti meni staroj činiš dobro."

2. Ibn - Omer, r.a.:

Kada je susreo jednog Arapa na putu do Meke, Abdullah ibn Omer nazvao mu je selam i dao mu svog magarca i turban. Obratio mu se Ibn - Dinar (koji je bio s njim na putu): "Tako ti Boga, zašto mu toliko nudiš, bio bi zadovoljan i s malim."

Abdullah mu odgovori: "Njegov je otac bio dobar drug mom ocu. Ja sam čuo Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: 'Vrhunac dobročinstva je činjenje dobra onima koji su dobri s tvojim roditeljima.'" (Muslim 2/1979, br. 252, i Ebu - Davud br. 5143)

3. Ummul - mu'minin, Aiša, r.a., rekla je da je kazao Poslanik, s.a.v.s.: "Ušao sam u Džennet i čuo nekoga da uči. Pitao sam ko je taj? Odgovorili su mi: 'Haris ibn En - Nu'man. On je bio među ljudima najposlušniji svojoj majci.'" (Prenijeli su Imam Ahmed 6/151, Abdurrezak u El - Musannefu br. 20119, El - Begavi u svojoj knjizi "Tumačenje sunneta", 13/7, El - Hakim 3/208 i potvrdio Ez - Zehebi)

4. Ebu - Abdurrahman el - Hanefi navodi: "Vidio je Kehmen ibn el-Hasan u svojoj kući škorpiona (akrepa) i htio ga ubiti, ali je škorpion pobjegao u rupu u kamenu. Primijetio sam po njegovom licu da ga je škorpion ubo. Zapitao sam ga zašto je pokušao ubiti škorpiona. Odgovorio je: 'Kunem se Allahom, bojao sam se da taj škorpion ne ugrize moju majku.'" (Hiljetul - Enbija', 6/211)

5. Ebu - Hasan Ali ibn Husejn ibn Ali ibn Ebu - Talib, r.a., čiji je nadimak Zejnul - Abidin,

bio je izuzetno nježan i pažljiv prema svojoj majci. Nikad nije jeo sa svojom majkom. Pitali su ga zašto nikada ne jede sa svojom majkom. Odgovorio je: "Bojim se da ne uzmem nešto što su oči moje majke već vidjele i ona htjela uzeti, pa bih bio nepažljiv prema njoj." (El - Ahbar, 3/97)

6. Neko iz porodice Alu - Sirin rekao je: "Nikad nisam Muhammeda ibn Sirina vidio da razgovara sa svojom majkom a da ne moljaka ponizno." Ibn - Avn je rekao: "Ušao sam kod Muhammeda ibn Sirina, a on je bio sa svojom majkom. Činilo mi se kao da ga nešto boli, pa sam pitao šta je s njim. Odgovorili su: "Tako se on uvijek ponaša i govori kad je sa svojom majkom." (El - Mehasin i El - Mesai Ibrahim el - Bejheki, str. 614)

7. Ibn - Amir el - Muzni;

Kad ga je jednom pozvala majka, odazvao se glasom jačim od njezinog. Zbog te nepažnje platio je da se oslobode dva roba. ("Avdetul - Hidžab" - Muhammed ibn Ismail, 2/126 - 127 i "Ve bil validejni ihsanen", 40 - 42)

8. Pitali su Omera ibn Zerra: "Koliko je tvoj sin bio pažljiv prema tebi?" Odgovorio je: "Uvijek danju hoda za mnom, a noću ispred mene. Nikada se nije popeo na krov ispod kojeg sam ja bio." (El - Ahbar, 3/97)

9. Salih el - Abazi (iz roda Beni - Hašima) bio je kod halife El - Mensura. Razgovarao je i često spominjao svoga oca uz riječi: "Nek mu se Allah smiluje!" Rekao mu je Er - Rebij: "Nemoj toliko spominjati "nek mu se Allah smiluje" u prisustvu Emirul - Mu'minina." Salih mu reče: "Ne mogu te kuditi kad nisi osjetio šta znači imati roditelje." Halifa se nasmijao i rekao: "To ti je cijena kad dirneš nekoga iz Beni - Hašima." ("Birrul - validejni", El - Hanavi, str. 98. Predavanja El - Udeba' i Muhaveretuš - Šuara', 1/203)

10. El - Asmei naveo je kao mu je jedan Arap pripovijedao da je izašao tražiti najposlušnije i najneposlušnije ljude, dok nije naišao na starca s užetom na vratu kako pije iz prljavog lonca iz kojeg ni deve ne bi pile. Živi u smetljištu izložen vrućini sunca. Iza njega stoji jedan mladić i na užetu ovan , a uže je povezano s onim na starčevom vratu, koje mu se jako urezalo u leđa. Rekao sam mu: "Zar se ne bojiš Boga, šta to činiš jadnom starcu?! Zašto ga još i tučeš?" "Da znaš, to mi je otac", odgovorio je Arap. Ovaj mu reče: "Bog će te kazniti." Mladić odgovori: "Tako je on radio sa svojim ocem, a njegov otac sa djedom." Shvatio sam da je ovo najružnija slika neposlušnosti. Arap dalje navodi: "Vidio sam jednog mladića kako nosi starca u velikoj košari i hrani ga iz usta u usta kao što čine ptice. Zapitao sam mladića što to radi i ko je taj starac? "To je moj otac, posenilio je i moram se brinuti o njemu." To je zasigurno najposlušniji čovjek među ljudima - ustanovio je Arap. (El - Mehasin i El - Mesavi, Ibrahim el - Bejheki, str. 614)

11. Talk ibn Habib bio je veliki vjernik i veliki učenjak. Često je majku svoju znao poljubiti u lice, nikada se nije penjao na neki krov ispod kojega je bila njegova majka, iz poštovanja prema njoj. ("Birrul - validejni", Hafiz Et - Tartaši, str. 78)

12. Amr ibn Abdullah ibn Zubejr rekao je: “Umro mi je otac. Sve što želim u životu od Allaha jest da mu Allah, dž.š., oprosti.” (“Birrul - validejni”, Hafiz Et - Tartaši, str. 78)

Molimo Uzvišenog Allaha, dž.š., da nas učini poslušnim našim roditeljima, da se odnosimo s puno pažnje i samilosti prema njima, te da oni s nama budu zadovoljni, a On da nas sve obaspe Svojim rahmetom i dobrotom!

Amin!

SADRŽAJ

PREDGOVOR 5
DEFINICIJA I OSUDA NEPOSLUŠNOSTI 7
OBLICI NEPOSLUŠNOSTI 8
UZROCI NEPOSLUŠNOSTI 11
NAČIN SUZBIJANJA NEPOSLUŠNOSTI 13
KAKO SE TREBA PONAŠATI PREMA RODITELJIMA? 13
KAKO TREBA POSTUPATI? 13
DOBROČINSTVA KOJA SE MORAJU ČINITI RODITELJIMA 16
NEKE ZGODE O DOBROČINSTVU I POSLUŠNOSTI 18
SADRŽAJ 23